

TEFILA SHIUR PART III-ELOKAI, NESHAMA...

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד ב

כי מתער, אומר: אלהי, נשמה שנתת בי טהורה, אתה יצרתה בי, אתה נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא, כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות, ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים.

2. תוספות מסכת ברכות דף יד עמוד א

ומה שהקשה מיהללך שאינה סמוכה לפי מה שפרשתי עתה ואפ"ה אינה פותחת בברוך יש ליתן טעם לפי שהיא הודאה בעלמא ואפילו שהיא ארוכה קצת תקנו בה חתימה ולא פתיחה כמו אלהי נשמה

3. תוספות מסכת ברכות דף מו עמוד א

כל הברכות כולן פותחות בברוך וחותרות בברוך חוץ מברכת הפירות וברכת המצות וברכה הסמוכה לחברתה וברכה אחרונה שבקריית שמע - והא לך הסדר ברכת אשר יצר אינה סמוכה לנטיילת ידים דנטילה שייכא בלא אשר יצר והרבה פעמים אומרה לבדה אלהי נשמה אמאי אינה פותחת בברוך דאינה סמוכה לאשר יצר וכו' כגון אם לא בא מן הנקבים דידי טהורות אין צריך לברכת אשר יצר וצריך לומר הואיל ואין בה אלא הודאה בעלמא אינה פותחת בברוך ומכל מקום חותרת בברוך הואיל וארוכה קצת... יהי רצון למי היא סמוכה ואומר רבינו תם שהיא מן הברכה ברוך אתה ה' המעביר שינה מעיני וכו' וצריך לומר ויהי רצון ואם תאמר והלא כל הברכות כולן צריך לומר בחתימתן מעין פתיחתן והא ליכא וי"ל דשפיר הוי מעין פתיחה סמוך לחתימה מהמעביר דסמוך לחתימה איכא ותגמלני חסדים טובים והיינו גמילות חסדים שהקב"ה מעביר שינה מן האדם ומחדש כחו כדאמרינן במדרש חדשים לבקרים וגו' שהוא מחזיר הנשמה שלמה ושקטה בגוף כאשר היתה בתחלה אע"פ שהיתה עייפה והיינו כעין פתיחה ולעסוק בדברי תורה והערב נא הכל ברכה אחת היא וצריך לומר והערב נא וישתבח סמוכה לברוך שאמר ולכך יש ליזהר שלא לספר ביניהם אע"פ שיש הפסק טובא פסוקי דזמרה מכל מקום לא מפסקי ובזה ניחא ברכה אחרונה שבק"ש אמת כו' אמת היא סמוכה אל אהבה וכו' ופסוקי ק"ש לא מפסקי ואם תאמר ברכה אחרונה למי שהוא קורא בתורה אמאי צריכה לפתוח בברוך הא סמוכה לחברתה לברכה ראשונה ויש לומר לפי שהיו רגילים שלא היו מברכים רק הראשון ברכה ראשונה והאחרון ברכה אחרונה ואיכא הפסק גדול בין ראשון לאחרון שוב שתקנו שתיהן לכל א' וא' משום הנכנסין ומשום היוצאים לא זזה ממקומה.

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מו

ונהגו לסדר ברכת התורה (כט) מיד אחר ברכת אשר יצר, ואין לשנות

5. ביאור הגר"א אורח חיים סימן מו

וסיפור אלהי נשמה אחר ברכת אשר יצר מיד... וכ"כ כל הפוסקים ועי' תוס' ברכות מ"ו ד"ה כל כו'

6. שיעורי תשובה סימן ו

ועיין בפר"ח סי' נ"ח שמי שהתפלל קודם שאמר ברכת השחר יכול לברכם אחר התפלה חוץ מברכת אלקי נשמה שכבר יצא בברכת מחיה המתים ואזיל לטעמיה בסי' מ"ו שכתב דמשמע מירושלמי שאם אמר מחיה מתים במקום אלקי נשמה יצא... ולדידי צ"ע שנראה דברכה זו נתקנה על ההוה דהיינו שהחזיר הנשמה אחר השינה דטעים טעם מיתה כמ"ש שינה אחד מס' במיתה... ואין זה ענין לברכת מחיה מתים שהוא עתיד להיות ואין ראייה מהירושלמי דהתם אומר בא"י מחיה המתים על כוונה זו שהחזיר נשמתו אחר השינה משא"כ במה שאמר בתוך התפלה מחיה המתים על שם העתיד מסתברא דלא יצא בזה שלא בירך על תחיית ישיני עפר לעתיד ולא על ישינים על מטתו שהתחיל הוא עתה כהוה

7. ערוך השולחן אורח חיים סימן ו

סעיף ה

ורבינו הרמ"א פי' ומפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו שקושר דבר רוחני שהוא הנפש בדבר גשמי שהוא הגוף והכל הוא ע"י שהוא רופא כל בשר כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו עכ"ל ודבר זה שייך ג"כ להענין כי עיקר הפלא שהנשמה מתקיימת ע"י אכילה ושתיה ואלמלי לא יאכל אדם ימים רבים תצא ממנו הנשמה ומה להנשמה באכילה ושתיה אמנם כן בכל מאכל ומשקה יש גם דבר רוחני היינו דבר ה' הבורא ומקיימם והנשמה נזונית מהרוחני והגוף מהגשמי

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מו

סעיף ח

ח' כל הברכות האלו { ד* } אם לא נתחייב באחת מהן, כגון שלא שמע קול תרנגול או שלא הלך או לא לבש או לא חגר, אומר אותה ברכה כ' בלא הזכרת השם. הגה: יד כא' וי"א (כד) יח' ח' דאפילו (כה) לא נתחייב בהן (כו) כב' מברך [יב] אותן, דאין הברכה דוקא על עצמו אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם. וכן המנהג, ואין לשנות.

9. משנה ברורה סימן מו

(כד) דאפילו - עיין בספר אליהו רבא שכתב דברכת אלהי נשמה וברכת המעביר שינה אין לברך אם היה נייעור כל הלילה ובפמ"ג ובשערי תשובה השאירו דבריו בצ"ע ומסיק בשע"ת דיראה לשמוע אלו השתי הברכות מאחר ויכוין לצאתו^ט ואם ישן בלילה ששים נישמין לכר"ע יש לו לברך אותם:

10. ערוך השולחן אורח חיים סימן מו

סעיף יג

וכתב רבינו הב"י בסעיף ח' כל הברכות האלו אם לא נתחייב באחת מהן כגון שלא שמע קול תרנגול או לא הלך או לא לבש או לא חגר אומר אותה ברכה בלא הזכרת השם עכ"ל ורבינו הרמ"א כתב וי"א דאפילו לאנתחייב בהן מברך אותן דאין הברכה דוקא על עצמו אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם וכן המנהג ואין לשנות עכ"ל ואין זה דומה למה שאין מברכים בתשעה באב ויום הכיפורים שעשה לי כל צרכי משום דכל ישראל אסורים אז במנעלים ולכן נ"ל ברור דלדעת רבינו הרמ"א גם אם לא יישן כל הלילה יאמר ברכת אלהי נשמה וברכת המעביר שנה מעיני וראיתי מי שכתב דבנייעור כל הלילה לא יאמר שני ברכות אלו [א"רסקי"ב] ולא נ"ל דודאי לפי דעת רבינו הב"י אין לומר אבל לרבינו הרמ"א דעל מנהגו של עולם מברכין א"כ ה"נ כן הוא